

Sygn. akt IX Ca 479/17

POSTANOWIENIE

Dnia 11 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Beata Grzybek (spr.),
Sędziowie:	SO Małgorzata Kasztelan, SO Ewa Dobrzyńska-Murawka,
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Najdrowska,

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2017 r. w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z wniosku M. J. (1),

z udziałem I. J.,

o podział majątku wspólnego,

na skutek apelacji wnioskodawcy od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Szczytnie z dnia 13 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 516/15,

p o s t a n a w i a:

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalić wniosek uczestniczki o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Małgorzata Kasztelan Beata Grzybek Ewa Dobrzyńska-Murawka

Sygn. akt IX Ca 479/17

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. J. (1) wniósł o podział majątku wspólnego jego i uczestniczki postępowania I. J.. W uzasadnieniu wniosku podniósł, że w trakcie trwania małżeństwa wnioskodawca i uczestniczka nabyli majątek w skład, którego wchodzi nieruchomość położona w J. zabudowana budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi oraz samochód osobowy marki M. (...) nr rej. (...).

Uczestniczka postępowania I. J. poparła wniosek wnosząc jednocześnie o ustalenie, że jej udział w majątku wspólnym wynosi 70%, a wnioskodawcy 30%. W uzasadnieniu zakwestionowała wartości rzeczy wskazanych przez wnioskodawcę. Podała również, że od początku małżeństwa wnioskodawca, nadużywał alkoholu, na zakup którego przeznaczał pieniądze z majątku wspólnego małżonków. W czasie kiedy pił nie był w stanie pracować, co przyczyniło

się do powstania poważnych problemów finansowych. Wnioskodawca został również skazany za znęcanie się nad rodziną. Uczestnicze brakowało pieniędzy na utrzymanie dzieci, na które zasądzono od wnioskodawcy alimenty.

Postanowieniem wstępnym z dnia 13 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Szczytnie ustalił, że udział wnioskodawcy M. J. (1) w majątku wspólnym małżonków wynosi 30%, a udział uczestniczki postępowania I. J. w majątku wspólnym wynosi 70%.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne. Wnioskodawca M. J. (1) i uczestniczka I. J. zawarli związek małżeński w dniu 13.09.1986 r. Wyrokiem z dnia 19.05.2016 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie rozwiązał przez rozwód małżeństwo I. J. i M. J. (1). Ze związku małżeńskiego wnioskodawca i uczestniczka mają dwóch dorosłych synów.

W dacie zawarcia związku małżeńskiego wnioskodawca pracował jako blacharz samochodowy w Przedsiębiorstwie Państwowym (...) do 31.08.1990 r. Następnie w tym samym zakładzie pracy zatrudniony był w okresie od 1.10.1994 r. do 3.11.1997 r. W okresie od 6.11.2003 r. do 5.05.2004 r. zatrudniony był w A. (...) M. wJ. a w okresie od 4.05.2005 r. do 19.05.2010 r. w Przedsiębiorstwie (...) s.c. w J.. Wnioskodawca prowadził również własną działalność gospodarczą od 1.09.1990 r. w zakresie mechanika pojazdowa – blacharstwo. Działalność gospodarczą wnioskodawcy została wykreślona z ewidencji decyzją z dnia 2.09.2003 r. Ponownie zarejestrowała działalność gospodarczą w dniu 17.01.2013 r.

Pierwszy syn stron urodził się w 1987 r. a drugi w 1991 r. Uczestniczka zajmowała się dziećmi i prowadzeniem domu. W okresie od 17.10.1988 r. do 30.04.1989 r. była zatrudniona w Banku Spółdzielczym w S. Oddział w J. na stanowisku palacza na 1/2 etatu.

W okresie trwania małżeństwa, gdy synowie podrośli, podejmowała prace dorywcze, sezonowe. Pomagała również wnioskodawcy w warsztacie, sprzątała go, paliła w piecu, matowiła samochody, przecierała szpachlę, przygotowywała samochody do lakierowania, prowadziła księgowość.

Po zawarciu związku małżeńskiego wnioskodawca i uczestniczka w 1988 r. nabyli nieruchomość składającą się z działki nr (...) o pow. 0,1256 ha położona w J., na której rozpoczęli budowę domu mieszkalnego. Wzniesli tam też budynek gospodarczy, którym wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą.

W trakcie trwania budowy, wnioskodawca interesował się budową domu, pracował razem z zatrudnionymi robotnikami przy budowie domu. Przy budowie domu pomagała rodzina wnioskodawcy i uczestniczki dając materiały na budowę i pomagając przy wykonywaniu poszczególnych prac budowlanych. W trakcie trwania prac budowlanych uczestniczka zajmowała się dzieckiem, pomagała też przy budowie. Na budowę domu mieszkalnego otrzymali kredyt z Banku Spółdzielczego w S. Oddział w J.. Prace budowlane finansowane były też z zarobków wnioskodawcy oraz pomocy finansowej obu rodzin.

Wnioskodawca M. J. (1) od początku zawarcia związku małżeńskiego spożywał alkohol, początkowo tylko w weekendy, a po rozpoczęciu przez niego własnej działalności gospodarczej w 1990 r. zwiększyło się spożywanie alkoholu przez wnioskodawcę. Nadużywał alkoholu ciągami, pił przez kilka dni. Pieniądze na zakup alkoholu posiadał z zarobków. Często za wykonane usługi otrzymywał zapłatę w postaci alkoholu. Będąc pod wpływem alkoholu nie interesował się domem, rodziną. Obowiązki związane z prowadzeniem domu, opieką nad synami spoczyły na uczestnicze I. J.. Z uwagi na nadużywanie alkoholu przez wnioskodawcę, często brakowało pieniędzy na utrzymanie. Uczestniczka zmuszona była korzystać z pomocy dalszej rodziny, pożyczala od nich pieniądze na utrzymanie. Zdarzało się że w związku z nadużywaniem alkoholu przez wnioskodawcę nie wykonywał on w terminie zleconych mu prac, co skutkowało tym, że otrzymywała zapłatę w niższej wysokości lub nie otrzymywała jej w ogóle. Gdy synowie podrośli, wykonywali za wnioskodawcę pracę by dotrzymać umówionych terminów.

Będąc pod wpływem alkoholu wnioskodawca wszczynala awantury domowe, niszczył wyposażenie domu: lodówkę, stół, krzesła, wrywał drzwi z zawiasów i tłukł szyby w drzwiach. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Szczytnie z dnia

8.10.1998 r. w sprawie IIK 347/98, M. J. (1) został skazany, za to że w okresie od stycznia 1995 r. do 8 lipca 1998 r. znęcał się fizycznie i moralnie nad żoną I. J..

Wyrokiem zaocznym z dnia 10.07.1998 r. w sprawie III RC 263/98, Sąd Rejonowy w Szczytnie zasądził od M. J. (1) na rzecz małoletnich dzieci M. J. (2) i M. J. (3) tytułem alimentów kwotę po 140 zł na każdego z nich. Alimenty były płacone przez wnioskodawcę dobrowolnie.

Opinią lekarską w przedmiocie uzależnienie od alkoholu z dnia 5.10.1998 r. stwierdzono u wnioskodawcy zespół uzależnienia spowodowany używaniem alkoholu.

W związku z prowadzeniem działalności gospodarczej przez wnioskodawcę powstało zadłużenie z tytułu z tytułu należności podatkowych i składek na ubezpieczenie społeczne. Zadłużenie to było spłacone z majątku wspólnego małżonków.

W ocenie Sądu Rejonowego uczestniczka postępowania wykazała, że wnioskodawca od początku zawarcia małżeństwa nadużywał alkoholu. Zarobione pieniądze przeznaczał na jego zakup, zaś domem i wychowaniem dziećmi zajmowała się uczestniczka postępowania. W związku z tym uzasadnione było ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron zgodnie z wnioskiem uczestniczki postępowania.

Powyższe postanowienie zaskarżył apelacją uczestnik postępowania zarzucając postanowieniu:

I. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 43 § 2 kr. o. poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji przyjęcie, że w niniejszej sprawie zaszyły przesłanki do ustalenia nierównych udziałów, podczas gdy strony w równym stopniu przyczyniły się do powstania majątku wspólnego, a nadto zastosowanie przesłanki dotyczącej istnienia ważnych powodów, które uzasadniają ustalenie udziałów w innym od równości stosunku w odniesieniu do prawomocnego skazania Wnioskodawcy w sprawie o znęcanie sygn. akt IIK 347/98, w przypadku gdy doszło już do zatarcia skazania, a wcześniej realizacji kar orzeczonych w wyroku ;

2. art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy istnieją podstawy z punktu widzenia zasad współzycia społecznego do orzeczenia równych udziałów w majątku wspólnym.

II. Naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 kp.c. poprzez dowolne przyjęcie, że strony w nierównym stopniu przyczyniły się do powstania majątku wspólnego, podczas gdy z materiału dowodowego przeprowadzonego w sprawie wynika, że wnioskodawca w takim samym stopniu jak uczestniczka przyczynił się do pomnożenia majątku wspólnego stron, co skutkuje błędnym uznaniem, że zachodzą przesłanki do uznania, że udziały stron postępowania są nierówne;

2. art. 227 kp.c. w zw. z art. 233 § 1 kp.c. poprzez dowolne przyjęcie, iż zeznania świadków A. K., H. K.,

Z. P., E. P., J. R. oraz E. R. nie zasługują na przyznanie waloru wiarygodności w niniejszej sprawie, tylko ze względu na fakt, iż są one sprzeczne z twierdzeniami uczestniczki postępowania, pomimo tego, że są spójne, logiczne i wzajemnie się uzupełniają;

3. art. 227 kp.c. w zw. z art. 233 § 1 kp.c. poprzez odmowę przyznania waloru wiarygodności zeznaniom wnioskodawcy dotyczących przyczynienia się stron do powstania i pomnożenia majątku wspólnego i jednoczesnego przyznania waloru wiarygodności zeznaniom uczestniczki w całości mimo bezspornych faktów jak sporadyczne wykonywanie pracy zarobkowej przez uczestniczkę, przy prawie stałym zatrudnieniu wnioskodawcy i jego pracy dodatkowej w postaci prowadzenia warsztatu, co stanowiło jedyne źródło dochodów stron.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy nie podziela oceny prawnej stanu faktycznego ustalonego przez Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie.

Trafny jest zarzut wnioskodawcy dotyczący błędnego zastosowania przez Sąd Rejonowy art. 43 § 1 k.r.o. poprzez naruszenie zasady równych udziałów małżonków w majątku wspólnym.

Zasadą wyrażoną w art. 43 § 1 k.r.o. jest, że małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. Odstąpienie od zasady wymaga wystąpienia dwóch przesłanek: ważnych przyczyn oraz różnego stopnia przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego (art. 43 k.r.o.). Podkreślić przy tym trzeba, iż przesłanki te muszą być spełnione łącznie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II CKN 348/97 LEX nr 479357). Oznacza to, że ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym nie może nastąpić w każdym wypadku faktycznej nierówności przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego, lecz tylko w tych wypadkach, gdy zaistnieją ważne powody. Z jednej strony żadne „ważne powody” nie uzasadniają same przez się ustalenia nierównych udziałów, jeżeli stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego jest równy. Z drugiej strony – różny stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku bierze się po uwagę dopiero wtedy, gdy za ustaleniem nierównych udziałów przemawiają „ważne powody”.

Na stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku dorobkowego składa się całokształt starań o zaspokojenie potrzeb rodziny. Będą to zarówno zarobki lub inne dochody uzyskiwane przez małżonków wykorzystywane na zaspokojenie potrzeb rodziny oraz świadczenia pracy osobistej przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Dla jego określenia ma znaczenie, czy posiadanymi zasobami małżonkowie gospodarują racjonalnie, a w szczególności, czy lekkomyślnie ich nie trwonią. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażony jest pogląd, że jeżeli małżonek w sposób rażący lub uporczywie, pomimo posiadanych sił oraz możliwości zarobkowych, nie przyczynia się odpowiednio do tych możliwości do powstania majątku wspólnego, drugi małżonek może żądać, aby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z małżonków przyczynił się do powstania tego majątku (postanowienie z dnia 30 listopada 1972 r., III CRN 235/72). Przy określaniu różnicy w przyczynieniu się do powstania majątku wspólnego istotne znaczenie odgrywa uwzględnienie wszystkich okoliczności wskazanych w art. 43 § 3 k.r.o., tj. nakładu osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Ten niematerialny aspekt przyczynienia się do powstania majątku wspólnego wpływa na zrównoważenie stopnia przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego w sytuacji, gdy jeden z małżonków utrzymuje rodzinę z dochodów uzyskiwanych z pracy zawodowej, a jednocześnie drugi z małżonków zajmuje się wychowaniem dzieci i pracą w gospodarstwie domowym.

W odniesieniu do przesłanki ważnych powodów uzasadniających ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym należy stwierdzić, iż są to najogólniej takie zachowania małżonka, które zasługują na negatywną ocenę z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Przykładów takich zachowań dostarcza orzecznictwo. W postanowieniu z 26 listopada 1973 r. (III CRN 227/73) Sąd Najwyższy wskazał, że ważne powody stanowiące przesłankę ustalenia nierównych udziałów stron w majątku wspólnym polegają na zachowaniu małżonka charakteryzującym się rażącym lub uporczywym nie przyczynianiem się do powstania dorobku stosownie do posiadanych sił i możliwości zarobkowych. W związku z tym orzeczeniem można sformułować wniosek, że negatywnie oceniane zachowanie małżonka musi charakteryzować się pewnym natężeniem i powtarzalnością, a nie jakąkolwiek zarzucalnością.

Z kolei w postanowieniu z dnia 17 maja 2002 r., I CKN 643/00, wyraził stanowisko, zgodnie z którym jeżeli przez cały czas trwania małżeństwa małżonek pracował zarobkowo, nie trwonił majątku ani nie postępował z nim lekkomyślnie, to nawet jeżeli środki pochodzące z osiągniętych przez jego żonę zarobków za granicą, które wniosła do majątku

wspólnego, były znacznie wyższe niż wniesione przez wnioskodawcę, nie uzasadnia to ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Podkreślić również należy, iż nie każde negatywnie oceniane zachowanie jednego z małżonków musi prowadzić do przyjęcia ważnego powodu w rozumieniu art. 43 § 1 k.r.o. Znaczenie prawne ma tylko takie zachowanie, które pozostaje w związku z nieprzyczynianiem się małżonka do powstania majątku wspólnego lub jego uszczupleniem. W doktrynie wskazuje się bowiem, iż powody ustalenia nierównych udziałów dotyczą oceny, kwalifikacji zachowania drugiego małżonka oraz spowodowanych przez niego takich stanów rzeczy, które stanowią przyczynę niższej wartości majątku wspólnego niż ta, która wystąpiłaby, gdyby postępował właściwie. Nie stanowią jednak ważnych powodów okoliczności niezależne od małżonka i przez niego niezawinione, w szczególności związane z nauką, chorobą czy bezrobociem (M. Sychowicz (w:) K. Piasecki (red.), Kodeks, 2006, s. 232). Tym samym nie każde zachowanie małżonka naruszające zasady współżycia społecznego i w związku z tym zasługujące na negatywną ocenę będzie stanowiło o ważnym powódzie ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, ale takie zachowanie, które ma negatywny wpływ na ten majątek.

W niniejszej sprawie uczestniczka wykazała przesłankę ważnych powodów, o których stanowi art. 43 § 1 k.r.o. Niewątpliwie takim ważnym powodem było nadużywanie przez wnioskodawcę alkoholu, co miało negatywny wpływ na przyczynianie się wnioskodawcy do powstania majątku wspólnego. Takim ważnym powodem jest również popełnianie przestępstw przez wnioskodawcę skierowanych na uszkodzenie rzeczy wchodzących do majątku wspólnego stron. Wskazane zachowania powoda ocenić należy negatywnie z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, jednocześnie miały one wpływ na zarówno uszczuplenie majątku wspólnego jak również na niepowiększanie go w takim stopniu jaki byłby możliwy, gdyby opisane zawinione zachowania wnioskodawcy w ogóle nie wystąpiły.

W ocenie Sądu Okręgowego uczestniczka postępowania, która zgłosiła wniosek o ustalenie nierównych udziałów stron w majątku wspólnym, nie wykazała natomiast nierównego stopnia przyczynienia się stron do powstania majątku wspólnego, który podlega podziałowi w niniejszej sprawie, co jest konieczną przesłanką orzeczenia o ustaleniu nierównych udziałów w tym majątku.

Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że majątek podlegający podziałowi w niniejszej sprawie to nieruchomości położona w J.zabudowana budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi oraz samochód osobowy marki M. (...). Przedmiotowa nieruchomość, stanowiąca istotny składnik majątku, została nabyta zaraz po zawarciu przez strony związku małżeńskiego, a dom na niej posadowiony wzniesiony w pierwszych latach małżeństwa stron, a zatem w okresie kiedy zarówno wnioskodawca i uczestniczka postępowania przyczyniali się do powstania majątku wspólnego. Z uwagi na pracę zawodową wnioskodawcy i jednocześnie świadczenie w tym okresie osobistej pracy uczestniczki postępowania przy wychowaniu dzieci stron i we wspólnym gospodarstwie domowym, znacząca część środków na powstanie domu pochodziła z środków pozyskiwanych przez wnioskodawcę. Dodatkowo wnioskodawca przyczyniał się do powstania majątku wspólnego świadcząc osobistą pracę przy budowie domu.

W konsekwencji, prawidłowa ocena ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego nie pozwala na stwierdzenie, że stopień przyczynienia się stron do powstania majątku wspólnego nie był równy, skoro majątek ten powstał również staraniem wnioskodawcy. Tym samym nie było podstaw do przyjęcia, że zostały spełnione łącznie obie przesłanki ustalenia nierównych udziałów, o których stanowi art. 43 § 1 k.r.o. W rezultacie apelacja wnioskodawcy zasługiwała na uwzględnienie, co prowadziło do zmiany zaskarżonego postanowienia i oddalenia wniosku o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym wnioskodawcy i uczestniczki postępowania.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 386 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Małgorzata Kasztelan Beata Grzybek Ewa Dobrzyńska-Murawka